

φιλοιογίαν προσθέτω εἰς ταῦτα καὶ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἡμετέρου "Οθωνος Ρουσσοπούλου, ὅστις τῷ 1912 ἐδημιούσεις Γερμανιστὶ τὴν ἔξῆς σημείωσιν.

«Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς τεχνητῆς ἀρχαιάς εὐγενοῦς πατίνας».

«Κατὰ τὴν παραμονήν μου εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τοῦ Βόλου λόγῳ τῶν πλακῶν τῶν τάφων τῶν Παγασῶν, μιὸν ὑπεδείχθη μικρὸν γάλκινον πολύτιμον δοχεῖον τοῦ Σου π.χ. αἰώνος πρὸς παθαρισμόν, διάστικτον διὰ γραυσῶν καὶ ἀργυρῶν ποικιλμάτων, δπερ ἐστερεώσει τὴν πολλάκις διατυπωθεῖσαν γνώμην μου, ὅτι ἡ εὐγενῆς πάτινα τῶν ἀρχαίων γάλκινων ἀντικειμένων ὑπῆρξε τεχνητή.

Αἱ δὲ ἀργύρους καὶ χρυσοῦ παραστάσεις ἥσαν τουτέστι εἰς τὸ δοχεῖον τοῦτο ἐντετυπωμέναι ἐντὸς τῆς πατίνας. Εἰς δύο σημεῖα, ὅπου αὕτη εἶχεν ἀποκολληθῆ εἰς πάχος φλοιοῦ φοῦ, διαφαίνεται κάτωθεν τὸ μεταλλικὸν ὑπόθεμα».

Ταῦτα εἶνε γνωστὰ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὡς πρὸς τὸ ζητήμα τῆς τεχνητῆς πατίνας.

Τὸ ζητήμα τοῦτο, ὡς εἴπον, μοῦ ἀνεκίνησεν ἡ ἀνεύρεσις τῆδε κακεῖσε εἰς τινα μέρη ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦ μείρακος τοῦ Μαραθῶνος τοῦ μέλανος ἐπιφλοιώματος περὶ οὗ ἐν ἀρχῇ εἴπον.

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θέλω ἥδη φέρει τὰς ἴδιας παρατηρήσεις.

Καὶ ἐν ἀρχῇ θέλω ἔξετάσει τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀντικρούοντος τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν κ. Villenoisy, ἐξ ὧν τινα, ὡς εἴπον, ἀσθενῆ καὶ ἄλλα ἰσχυρότερα.

Μεταξὺ τῶν πρώτων εἶνε τὸ διτὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἥδη τοῦ Ὁμήρου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν περισσότερων γραπτῶν μνημείων, ἐπεζήτουν οἱ ἀρχαῖοι, ίνα τὰ παλαιὰ ἀντικείμενα ἔχουν τὴν ἴδιαν αὐτῶν μεταλλικὴν λάμψιν.

Καὶ περὶ τῆς ἐργασίας μὲν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν τοιαῦτα, οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ λόγος. Τὸ δραῦλον πράσινον τῆς πατίνας χρῶμα τότε μόνον ἐδημιούργησε καλλιτεχνικὸν αἰσθημα, ὅταν μετὰ τὴν πάροδον ἐτῶν καὶ αἰώνων παρετηρήθη τοῦτο παρακολουθοῦν τὰ δραῖα τῆς τέχνης ἔργα. "Ἄν κατεσκευάσθη πρὸς ἀπομίησιν τούτου καὶ διὰ τῆς τέχνης τοιαύτη πάτινα, τοῦτο βραδύτερον εἰς ἴδια διάσημα ἐργαστήρια θὰ κατεσκευάσθη, γνωρίζοντα τὸ μυστικὸν τῆς κατασκευῆς, δὲν διετηρήθη δὲ πιθανῶς εἰμὴ εἰς ἐποχήν τινα, καθ' ἣν εἰθίζετο, δι' ὃ καὶ ὁ Πλούταρχος ἀγνοεῖ τοιοῦτό τι καλλιτεχνικὸν ἴδιωμα.

"Ἐτερον ἐπιχείρημα οὐχὶ διμιάχητον τοῦ Villenoisy, εἶνε διτὶ τοιαῦτα μὲ εὐγενῆ πάτιναν ἐπενδεδυμένα ἀντικείμενα, δπως τὸ ἐν Δωδώνῃ, σπανιώτατα ἀπαντοῦν, ἀν δὲ ὑπῆρχεν ἡ τέχνη τῆς τεχνητῆς αὐτῶν παρασκευῆς θὰ ἥσαν πολὺ περισσότερα. Εἰς ταῦτα παρατηροῦμεν διτὶ ἀφ' ἐνδὸς μὲν καὶ ἐκ τῆς μοναδικῆς περιγραφῆς τοιούτων ἀντικειμένων ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου πρόσκυπει διτὶ ἡ τοιαύτη ἀπομίμησις, ἀν ἐγίνετο οὐχὶ εἰς διλας τὰς ἐποχάς, ἀλλ' εἰς ἐποχὰς ὀρισμένας, παλαιοτέρας τῶν πάλαι τεχνιτῶν, δισον δὲ καὶ ἀν τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἥσαν ἀνθεκτικώτερα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις δὲν θὰ ἡδύναντο παρὰ εἰς ἔξαιρετικὰς περιπτώσεις νὰ διασφωσι τὴν στιλπνότητα αὐτῶν ἐν τῇ γῇ κεχωσμένα, πλείστων δὲ καὶ τοιούτων ἡδύνατο νὰ φθαρῇ τὸ ἔξωτεροικὸν ἐπίχρισμα ἐν διλφῇ ἢ ἐν μέρει — τοῦτο φαίνεται εἰς πολλὰ Δωδωναῖα ἀντικείμενα — διὰ τῆς μακρᾶς ἐπὶ τούτων ἐπιδράσεως τῆς ὑγρᾶς γῆς, τοῦ ἄλατος ἢ ἄλλων οὐσιῶν ὁργανικῶν ἢ ὁρυκτῶν.

Λίαν οὐχ ἦτον ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα παραμένει τὸ ἀκόλουθον, δπερ καὶ πάντων προτάσσει ὁ Villenoisy.